Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: smikbr.ru/zaman

ЗАМАН

Бараз кюн, байрым ай (февраль), 21, 2024 жыл

№ 20 (21377)

ҚЪАБАРТЫ-МАЛҚЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ — ВРЕМЯ — ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къырал жумушла

Казбек Коков Грозныйде Дмитрий Медведев бардыргъан кенгеше къатышханды

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** СКФО-ну башха регионларыны таматалары бла бирге Грозныйде Россей Федерацияны Къоркъуусузлукъ советини председателини орунбасары **Дмитрий Анатольевич Медведевни** башчылыгъында эмда Россейни Президентини Шимал-Кавказ федерал округа толу эркинликли келечиси **Юрий Яковлевич Чайканы** къошулууу бла бардырылгъан кенгешни ишине къатышханды.

Тюбешиую кезиуюнде сёз РФ-ни Сауутланнган кючлерине контракт бла къошакъ халда аскерчилени алыуну юсюнден баргъанды.

Тюбешиу

Окъутургъа, солутургъа да тап онгла къураргъа

Тюнене сабийлени солууларын эмда салукъларын кючлендириую тап къурауну программасыны экинчи кезиуюню эсеплерин чыгъарыугъа жораланнган жыйылыу болгъанды.

Анга къатышханланы Россей Федерацияны Федерал Жыйылыууну Федерация Советини таматасы **Валентина Матвиенко** бла Россейни жарыкъландырыу министри **Сергей Кравцов** алгъышлагъандыла. КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Валентина Ивановнагъа бла Сергей Сергеевичге Къабарты-Малкъаргъа дайым эс бургъанлары эмда регионубузгъа бу программагъа къатышырыгъа онг бергенлери ючюн жюрек ыразылыгъын билдиргенди.

Ол программаны хайырындан Къабарты-Малкъарда, Ставрополь крайда, Шимал Осетия-Аланияда, Омск, Челябинск эмда Самара областьлада саулукъну кючлендириучю сабий лагерьле ачылгъандыла. Бизни республикада ол Нальчикде санасат, спорт, билим эм илму жаны бла фахмулу сабийлени ачыкълауну, алагъа себеплик этиую «Антарес» регион арасында къуралгъанды.

Аны мекямы «Сабийлени бла жаш адамланы окъутуугъа, солутуугъа эмда саулукъларын кючлендириуге тап онгла къурау» федерал проектге кёре ишленнгенди. Аны къурулушунда, проектге кёре, терк жалгъашдырыргъа боллукъ конструкцийла хайырланнгандыла. Битеу да 104 ундуругу болгъан 2 жукълаучу корпус ишленнгенди. Ол 104 жерден тёртюсю къыяулулагъа бёлюнгенди.

Эсигизге салайыкъ: «Антарес» РФ-ни Президенти Владимир Путинни буйрукъларына кёре 2019 жылда «Билим» миллет проектни себеплиги бла къуралгъанды. Анда сабийлеге математикадан, физикадан, информатикадан, биологиядан, башха предметледен да терен билим бередиле. Андан бери билим бериу смеледен 7 мингден аслам окъуучу ётгенди.

Арагъа жюрюгенле федерал эмда регионла аралы конкурслагъа кёп кере къатышхандыла эмда жетишимли да болгъандыла. Апрельде «Антарес» школчуланы экологиядан битеуроссей олимпиадаларыны ахыр кесегине къатышырыкъ 200-ден артыкъ сабийге къонакъбайлыкъ этерикди.

«Сабийлени солуларын къураугъа эмда аланы саулукъларын кючлендириуге ахшы амалла жарашдырыу сабий араны андан ары айныууна себеплик этмей къоймазлыгъына ишексизме. Нек дегенде биогюнлюкде анда келир заманны алимлери, тинтиучюлери, инженерлери, маданият къуллукъчула эмда спортну усталары окъуй турадыла»,- деп жазгъанды КъМР-ни Башчысы Казбек Коков телеграм-каналында.

Сюзюу

Кёп къоранчла излемейди, хауаны да кирлендирмейди

КъМР-ни Правительствосуну юйюнде предпринимательле бла тюбешиу болгъанды. Сёз анда электрокюч бла ишлеген автомашиналаны ток бла жалчытхан станцияланы санын кёбейтирге кереклисини юсюнден баргъанды.

Быллай автомашиналагъа отлукъ керекмейди, ала электрокюч бла ишлейдиле. Аны себепли экологиягъа бир тюрлю заран да салмайдыла. Правительствону Председателини биринчи орунбасары **Сергей Говоров** аны энчи белгилегенди, бола тургъан тюрлениулеге предпринимательлени тири къатышырыгъа чакъыргъанды.

Республикада жоллада быллай техника хазна кёрюнмейди, аланы электрокюч бла къандыргъан станцияланы саны уа айтып-айтмазча азды. Шёндю уа къырал быллай инфраструктураны къураргъа ачха бла болушады. Сёз ючюн, Къабарты-Малкъаргъа быйыл бюджетден 65,5 миллион сом берилгенди. Республика кесинден да къошарыгъын алып тергенде, тийишли жумушлагъа 69 миллион сом къоратыллыкъды.

Ток бла жалчытхан инфраструктураны къурау бла талай компания юрешеди. Шёндю Нальчикде эм Басхан шахарда бирер станция ишлейди. Жууукъ кезиуде энтта да бири ачыллыкъды. Быллай автомашиналаны саны ёсе баргъаны ючюн а аланы ток бла жалчытхан станциялагъа да сурам уллу боллукъду. Сёз ючюн, юч жыл мындан алгъа Къабарты-Малкъарда юч электромобиль бар эди, биогюнлюкде уа аланы саны юч жюзден атлагъанды. Аны юсюне аллай улоулада кёпден-кёп турист келип башлагъанын да къошаргъа тийишлиди.

«Электрокюч берген станцияланы санын кёбейтиу – экология жаны бла таза тамблагъы кюннге магъаналы атламды. Мен кесим да кёп болмай быллай улоу алгъанма. Аны хайырланыу женгилди, кеси да учуз келеди. Алай тийишли станцияла азлыкъ этгенлери ючюн аны ток бла юйде жалчытыргъа тюшеди. Ол а кёп заман алады», - дегенди табигъат байлыкъла эмда экология министр **Шауаланы Илиас**.

«Бизни республика экология жаны бла юлгюлю болурун сюебиз. Ол табигъатны, адамланы саулукъларын да сакъларгъа болушурукъду, бизнесни айныууна себеплик этеркди. Алай бла бу жаны бла жангы башламчылыкъларгъа билеклик этерге хазырбыз», - деп къошханды промышленность, энергетика эм сатыу-алыу министр Ахубеков Шамиль да.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Тапландырыу

Кадетлени мектеплерине эс бурулгъанды

Республикада 1-чи номерли кадет школ-интернатны мекямына тынгылы ремонт этиу башланнганды. Анга КъМР-ни жарыкъландырыу эмда илму министри Анзор Езаов эм аны орунбасары Екатерина Мисостова барып къарагъандыла.

Окъуу юйню толусунлай тапландырыу, жангыртыу ишле январь айда башланнган эдиле. Бусагъатда интернатны мекямларындан бирини ичинде жангыртыу ишле бардырыладыла.

З.Х. Дикинов атлы 1-чи номерли кадет школ-интернат Атажукино элдеди. Анда жетинчи классдан онбиринчиге дери жашла билим аладыла. Андан сора да, кадетле спортну тюрлюлери бла да къаты кюрешедиле, жараулар этедиле, тизилип барыргъа юйренедиле. Аланы жашау халлары аскерде болумлагъа жууукъду. Ол ишанла, аланы кийимлеринде болуу бла чекленип къалмай, кюндюз хар не ишлеринде, кеслерин жюрютюуде да эсленедиле.

Бу окъуу юйде ишле тамамланнганларындан сора, Бабугентни школ-интернатында ремонт этиу къолгъа алынырыкъды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Къармашыулукъ

Хан тепсиге жараулу чабакъла ёсдюреди

«Асыл-Суу» чекленген жууаплылыгъы болгъан общество балыкъ чабакъланы ёсдюреди. Ол завод Тырныауузда Бахсан сууну жагъасында кюнлюм бетинде орналыпды. Мында тёгерек бассейнледе, тазаланнган сууда, бек суукъ болмагъан жерде жыл санларына кёре балыкъ чабакъланы беш тюрлюсюн тутадыла. Андан сора ала чабакъла да бардыла. Чабакъланы сатар жерле болгъанларына да къарамай, адамла аланы заводдан алыргъа сюедиле. Сабийлери бла келип, чабакълагъа къарап кеттенле да бардыла.

Балыкъны кюннге эки кере ашатадыла. Ала чабакъгъа уа хар тёрт сагъатдан хар неси да болгъан гранула ашарыкъны бередиле. Ишчиле Холаханланы Мурат бла Денис Лисичкин жыйырма бассейнде болгъан чабакъланы ач этмейдиле. Аланы жыйыларын алып да сатадыла. 2016 жылда ачылгъан завод хайырны энди тюшюре башлагъанды.

МАМАЙЛАНЫ Алий.

СУРАТДА: (солдан онгнга) Денис Лисичкин, Холаханланы Мурат.

Оюм

Фашизм тамыры бла къурутулур ючюн

Бюгюнлюкде Украинада бардырыла тургъан энчи аскер операция не ючюн башланнганды, къоншу къариндаш халкъгъа къайдан чыкъдыла бу неофашистле эм барып тохтагъан миллетчиле бла террористле, деген соруула кёплени жарсытадыла.

2 бет

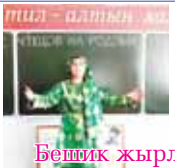

Бешик жырла бла жомакъла – мурдор ташыбыз

3 бет

21 февраль – Ана тиллени халкъла аралы кюню

Алимле айтханнга кёре, жер юсюнде тиллени саны 5650-ден асламды. Алай эсе да, ала ыйыкъ сайын тергеулерин бардыра, ол заманны ичинде бир тил жокъ болуп баргъанын айтып, жарсылу шартха къайгъыладыла.

Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден
Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Къырал статистика органлада кёп жылланы бет жарыкълы урунгъанлары ючюн Къырал статистиканы федерал службасыны Шимал-Кавказ федерал округа Управлениясында ишлегенлени бу къауумун Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа:

ЖАППУЛАНЫ Къуурачны къызы Жаннетаны – Къабарты-Малкъар Республикада къырал статистика бёлюмню таматасын

МАЛАМУСОВА Марианна Хажмуратовнаны – Къабарты-Малкъар Республикада къырал статистика бёлюмню таматасыны орунбасарын

МИСИРЛАНЫ Азнорну жашы Илиясны – информация ресурсла бла технологияла бёлюмню таматасыны орунбасарын.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.КОКОВ

Нальчик шахар, 2024 жылны 16 февралы, № 4-УГ

Хазырланыу

Владимир Путинни кезиулю Посланиясы

«Быйыл 29 февральда РФ-ни Президенти Владимир Путин Федерал Жыйылыугъа кезиулю Посланиясын айтырыкъды»,- деп билдиреди Кремльни пресс-службасы.

Россейни Конституциясына тийишлиликде, жыл сайын президент Федерал Жыйылыуну аллында къыралда болумну, тыш эм ич политика бардырыуну юсюнден Посланиясын айтыучуду. Аллай жыйылыулада сёлешгенде, къырал башчы дунияда шёндюгю болумну юсюнден оюмун билдириучюдю, келир кезиуге борчланы да белгилеучюдю.

Озгъан жылда президент Федерал Жыйылыугъа чакъырыу сёзюн февральда туура этгенди. Ол Россей Федерацияны шёндюгю тарыхында 28 кере айтылады, аланы ичинде Владимир Путин 18 кере окъугъанды Посланияны.

Жыйылыула

Илмуну айныу амалларын сюзгендиле

Къабарты-Малкъар Республикада Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный, Россей Федерацияны Къырал Советини илму жаны бла комиссиясыны къауумуна кирген Зумакъулланы Мустафаны жашы Борис 19 февральда ол комиссияны жыйылыууна къатышханды. Анда алгъышлау сёзю бла Россей Федерацияны Президентини болушлукъчусу Игорь Евгеньевич Левитин сёлешгенди.

Жыйылыуда регионланы «Илмуну бла технологияланы онжыллыкълары» деген планны толтуруу ишлеге къатышуларыны, билимни бла илмуну айныууна юлюшлерин кёошханлагъа инвестициялы налог тёлеу амалны хайырланыуну юсюнден сёлешиннгенди.

Битеу сюзюлген соруулагъа кёре комиссия тийишли эсгертиуле этгенди, деп билдиргенди къМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченнийни пресс-службасындан.

Бизни корр.

Биригип ишлер умутда

Чеченни ара шахары Грозныйде Шимал-Кавказ эм Юг федерал округлада, Россейни жангы субъектлеринде да физкультура бла спортну айныууну юсюнден жыйылыу болгъанды. Аны къыралны спорт министрини орунбасары Одес Байсултанов бардыргъанды, бу ишге Къабарты-Малкъарны спорт министри Хасанланы Ислам да къатышханды.

Жыйылыуда физкультура бла спортда управлениясы системасын жангыртыуну бла игилендириую амалларына къаралгъанды, округлада спортну технология тюрлюлерин (вертолёт, самолёт, автомобиль, суу тюбюнде эм башха спорт) айныууну мадарлары изленнгендиле. Аслам эс СКФО-ну министрлерини советин къураугъа бла регионла аралы эришиулени ётдюрюгюе бёлюннгенди.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

Акция

Кюч – тюзлюкдеди

Ата журтну къоруулачусуну кюнюн белгилеуню чегинде «Кюч – тюзлюкдеди» деген битеуроссей акция бардыруллыкъды.

Москваны Киев вокзалындан агитация бардыргъан поезд Къабарты-Малкъаргъа 9 мартда жетеркди. Къыралны битеу регионларында болуп, ол Уллу Хорламны кюнюню аллында, 8 майда, ара шахарны Белорус вокзалына къайтырыкъды.

Поездни вагонларында энчи аскер операциягъа жораланнган музейле, аскер техника кёргюзтюлюкдюле. Анга келгенле аскер саутланы кёрмючюне къараялыкъдыла, 31681-чи аскер бёлюмню оркестрини макъамларына тынгылырыкъдыла. Андан сора да, ушкокланы чачып жыяргъа, парашютну жыйыштырыргъа жararыкъды, аскерде къуллукъ этерге алгъан мобил пункт да ишлеркди. Къонакъла аскерчилени эшикде этилген каклары бла сыйланырыкъдыла. «Сени Жигитинг» проектге кёре уа СВО-гъа къатышхан аскерчиле бла тюбешиуле да къураллыкъдыла.

Акция «Нальчик» темир жол вокзалда ётеркди, ол сагъат тогъузда башланыр, кюндюз экиде бошаллыкъды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Оюм

Фашизм тамыры бла къурутулур ючюн

Бюгюнлюкде Украинада бардырыла тургъан энчи аскер операция не ючюн башланнганды, къоншу къарындаш халкъгъа къайдан чыкъдыла бу неофашистле эм барып тохтагъан миллетчиле бла террористле, деген соруула кёплени жарсытадыла. Артха бурулуп къарасакъ, ол жерледе миллетчиликни тамырлары терендиле. Германияны канцлери Бисмаркны жюз жыл мындан алгъа айтхан: «Россейни хорлар ючюн, андан Украинаны айырыргъа керекди», – дегенини магъанасына къарасакъ, Запад Россейни хорлар, болмаз къалса, къарыусуз этер умутларын бир заманда да юзмегенди.

Шёндю бола тургъан къаугъаны чыгъыууна, аны ёчюлмей, андан ары жаныууна, бандеровчуланы сауут-саба бла жалчытыугъа артыкъда америкалыланы, ингилизлилени, немислилени эм башхаланы къошумчулукълары уллу болгъанын белгилерге керекди. Ачыкъ бола келген шартлагъа кёре, ала Украинаны Россейге къажау сюелирге 2014 жылдан бери тынгылы хазырлан тургъандыла. Къужур муратларын шёндю жашыргъан да этмейдиле. Россей бла кюрешни бирге бардырайыкъ деп, Европаны бирси къыралларын да кеслери жанлы этгендиле, онла бла миллиард долларла тургъан ауур сауутланы тохтаусуз Украинагъа ашырадыла. Былайда ол болуп бла байламлы РФ-ни тыш къыраллы ишлерини министри Сергей Лавровну айтханын келтирирге сюеме: «Украинаны саууттла бла жалчытыу – ол жаланда заманны созууду. Эртте-кеч болса да, энчи аскер операция чегине жетдирилип, хорлам бла бошаллыкъды».

Жарсыугъа, бирле ол шартны ангыламайдыла, ангыларгъа да сюймейдиле. Озгъан жайда, сагъынылгъан къаугъада ВСУ-ну алгъа барабыз деген муратлары толмагъандан сора, НАТО шёндю тюрлю-тюрлю сылтыуа юйрениуле бардырабыз деп, аскер кючлерин Россейни шимал чеклерине жууукълашдырып келедиле, Финляндияны бла Швецияны да кеслерине къошуп. Атом саууту болгъан къырал бла ол тийреледе алай къажау сюелиную ахыры не бла бошаллыгъыны юсюнден сагъыш да этмей...

Мен оюм этгенден, орус халкъны тёзюмю уллуду. Жети-сегиз жылны ичинде бандеровчула Донбассда жашагъанланы бир тюрлю терсликлери болмай, жаланда кеси тиллеринде сёлешгенлери ючюн, террорчулукъ амалланы хайырлана, ёлтюрюп тургъандыла. Западны оноучулары ол геноцидни билип тургъанлай, Одессада жанлары сау адамланы кюйдюргенде да, донбассчылагъа сепаратистле деп тургъандыла. Кыысхасын айтханда, ма ол артыкълыкъланы, неофашистлени жайылыуларын тохтатыргъа деп башланнган эди энчи аскер операция да. Аны бла байламлы бизни аскерчилерибиз Россейде террорист къууумлагъа саналгъан «Азов», «Правый сектор» (РФ-ни тийресинде эркинлиги болмагъан террорист организацияла) эм башха неофашист полкла къурутулгъан эдиле эм тутмакъгъа алыннган эдиле.

Сейирди, алай ол башда сагъынылгъан неофашист отрядла экю жыйырма миллиондан аслам халкъы болгъан къыралны баш тёбен этип, 2014 жылда властьны къолгъа эттен эдиле, экинчи дуния урушда фашизм Украинаны халкъына къаллай бир къыйынлыкъ келтиргенин унутуп.

Миллетчилик, сатхычлыкъ эм мингле бла адамлагъа зараятлыкъ сынатхан украинлы миллетчилени эм бандеровчуланы къанларында болгъаныны юсюнден шёндю шартла басмаланадыла. Алагъа кёре, украинлы миллет терроризм озгъан ёмюрню 15-20 -чы жылларында Симон Петлюрадан башланнганды. Артда ол жерли халкъгъа, артыкъда чюйютлюгеле, сынатхан артыкълыгъы ючюн ёлтюрюлген эди...

Белгилерчады, совет власть украинлы миллетчилени аманлыкъчы ишлерин туура этерге хазна сюймегенди, ала адамлагъа сынатханны аз санда кёргюзтюп тургъанды. Сёз ючюн, ала Уллу Ата журт урушну кезиуюнде немисли фашистле бла къаллай къаты байламлыкъ жюрютгенлерин, аланы айтханларын толтуруп, концлагерледе этген эм кир ишлерин да. Былайда Прибалтика республикалада жашагъан миллетчилени да эсгерирге боллукъду. Ала, бандеровчуладан артха къалмай, эм этилирге кереклилени да белгилегенди. Аны чеклеринде ремонтну артдагъа кёчюрюрча онгланы, быйылдан башлап кёп фатарлы жангы жашау журтладан къайсылары тёлеп башлагъанларын билдиргенди эм башха соруулагъа да жууапла бергенди.

Дагъыда къонакъда КъМР-ни къурулуу эмда жашау журт-коммунал мюлк министри Алим Бербеков болгъанды. Ол «Жашау журт эм шахар болум» миллет проект эм «Иги шахар болум къурау» программа къалай бардырылгъанларыны юсюнден хапарлагъанды. Сагъынылгъан программаны чеклеринде федерал эм республикалы бюджетледен берилген ахчагъа жамауат аслам хайырланнган 196 объектге бла 607 арбазгъа къаралгъанын билдиргенди. Андан сора да, республика кесинден бёлюп 101 арбаз, жамауат хайырланнган 15 объект да игилендирилгенлерин сагъыннганды.

Быйылны юсюнден айтханда, министр тюзюнлей къол кётюрюню эсеплерине кёре тогъуз жерге тынгылы ремонт этиллигин ачыкълагъанды.

Эсге сала айтсакъ, Регионнга оноу этиу ара офис халда ишлемейди, «Индидент менеджмент» бир тюрлю соруугъа эс бурур ючюн ол социал сетьлери биринде жазылыргъа керекди. Ол санда жарсыу тынгылыракъ ачыкъланса игиди.

Бизни корр.

Жамауат

Тарыгъыулагъа кёре – терк да, тынгылы да мадарла

Къабарты-Малкъарны Регионнга оноу этиу арасы (ЦУР) бир ийыкъны ичинде беш жюзден аслам соруугъа къарагъанды. Аланы асламысы «Telegram», «Однакласники», «ВКонтакте» социал сетьледен «Инцидент Менеджмент» системаны амалы бла алынгъанды. Кеслери да, хар замандача, социал къоруулау, жашау журт-коммунал мюлк, тийреледе игилендириу, жолланы тапландырыу, саулукъ сакълау эм башха жумушла бла байламлыдыла. Аланы хар бирине специалистле тынгылы къарап, магъаналарына кёре тийишли ведомстволаргъа билдиреди.

Бу жол тарыгъыуланы кёбюсю Нальчик бла Прохладный шахар округладан эм Май муниципал райондандыла.

Араны специалистлери жууаплы ведомствола бла бирге Майский, Басхан, Терек шахарлада эм Кахун элде Гагарин, Цагов, Шибзухов эм Нагацуев орамлада жашагъанланы таза суу бла жалчытырча мадар этгендиле.

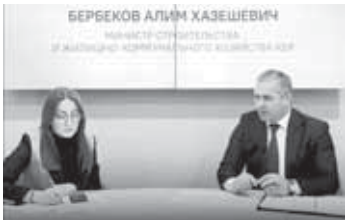

Нальчикде Чкалов орамда кече жарыкъ болурча жумуш тамамланнганды. Исламейде уа эл къыйырында эркинликсиз багуш тёгюлген жерни къурутхандыла.

«Жарсытхан соруула» рубриканы чеклеринде КъМР-ни тынгылы ремонт бардырыгъан фондуну таматасы Къулийланы Мустафирни жамауат бла тюзюнлей ушагъан къурагъанды. Ол тамамланнган жумушланы эсеплегенди эм этилирге кереклилени да белгилегенди. Аны чеклеринде ремонтну артдагъа кёчюрюрча онгланы, быйылдан башлап кёп фатарлы жангы жашау журтладан къайсылары тёлеп башлагъанларын билдиргенди эм башха соруулагъа да жууапла бергенди.

Дагъыда къонакъда КъМР-ни къурулуу эмда жашау журт-коммунал мюлк министри Алим Бербеков болгъанды. Ол «Жашау журт эм шахар болум» миллет проект эм «Иги шахар болум къурау» программа къалай бардырылгъанларыны юсюнден хапарлагъанды. Сагъынылгъан программаны чеклеринде федерал эм республикалы бюджетледен берилген ахчагъа жамауат аслам хайырланнган 196 объектге бла 607 арбазгъа къаралгъанын билдиргенди. Андан сора да, республика кесинден бёлюп 101 арбаз, жамауат хайырланнган 15 объект да игилендирилгенлерин сагъыннганды.

Быйылны юсюнден айтханда, министр тюзюнлей къол кётюрюню эсеплерине кёре тогъуз жерге тынгылы ремонт этиллигин ачыкълагъанды.

Эсге сала айтсакъ, Регионнга оноу этиу ара офис халда ишлемейди, «Индидент менеджмент» бир тюрлю соруугъа эс бурур ючюн ол социал сетьлери биринде жазылыргъа керекди. Ол санда жарсыу тынгылыракъ ачыкъланса игиди.

Бизни корр.

Тёгерек стол

Предпринимательни онгдуруу амалланы юсюнден ушакъ

«Гитче эмда орта предпринимательство, сора энчи предпринимательство башламчылыкълагъа себеплик этиу» миллет проектни чеклеринде этиллик жумушлагъа жоралап, «Россейни таянчагъы» жамауат биригиую Къабарты-Малкъарда бёлюмюнде жыйылыу ёттенди. Анга бизнес бла кюрешгенле, Экономиканы айнытыу министерствону, жамауат организацияланы келечилери да къатышландыла, деп билдиргенди министерствону пресс-службасындан.

«Тёгерек столда» бу проектни хайырындан былтыр республикада не зат этерге къолдан келгенини эмда быйылгъа къаллай умутла салынгъаныны юсюнден хапарлагъандыла. Сагъынылгъан 2023 жылда къыралны эмда КъМР-ни бюджетлеринден тийишли жумушлагъа эки жюзден аслам миллион сом бёлюнгенди. Ахча толусунлай къоратылгъанды, белгиленнген борчла бары да, ол санда бир-бирлери артыгъы бла окъуна, тамам этилгендиле.

Миллет проект бардырылгъан кезиуде 300 чакълы гитче эмда орта предприниматель, сора кеслери иш къурап къармашхан инсанла 700 миллиондан аслам сом багъасына болушлукъ алгъандыла. Юч мингге жууукъ предпринимательге, кеси иш къурагъан 754 адамгъа эмда бизнес ачагъа умут этген 1,2 минг инсанга 4751 жумуш берилгенди.

Жыйылыуда республикада бизнесге не бла себеплик этилгенини, регион организацияла не зат бла кюрешгенлерини юсюнден да айтхандыла эмда предпринимательни соруулары жууапла бергендиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

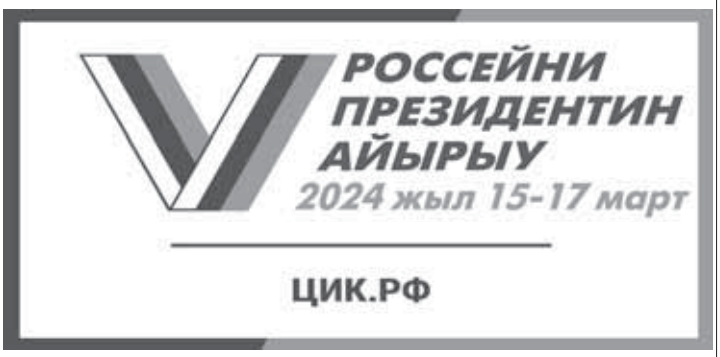

«РФ-ни президентин айырыуну юсюнден» 2003 жылны 10 январында чыгъарылгъан
19-ФЗ -номерли федерал законну 53-чю статьясыны 1-чи пунктуна тийишлиликде хакъсыз басмаланады.

21 февраль – Ана тиллени халкъла аралы кюню

Бешик жырла бла жомакъла – мурдор ташыбыз

Алимле айтханга кёре, жер юсюнде тиллени саны 5650-ден асламды. Алай эсе да, ала ыйыкъ сайын тергеулерин бардыра, ол заманны ичинде бир тил жокъ болуп барғанын айтып, жарсыулу шартха къайғыырадыла. Тюрк мурдорлу тиллени юслеринден айтханда уа, аллайлагъа саналғанла 35 боладыла. Ол саннға, барыбыз да билгенликден, къарачай-малкъар тил да киреди. Анга эм къаршылагъа уа къумукълуланы, кърым татарлыланы эмда къараимлилени тиллери саналадыла.

Жарсыуға, къарачай-малкъар тил да тас бола турған тиллени атласларына кийирилгени белгилиди. Къайсы халкъда да сабийлени отуз проценти ёз тиллеринде сёлешмей эселе, ол, алимле тергеген ышанда бла алып къалғанда, жокъ бола турғанлыға саналады. Алай эсе уа, тауча бардыырлығын радио эмда телевидение берилуле тынғылағъанланы, суратлау адабиятыбызға, театрлыызда салынған оюнлаға сюйюнгенлени, газетибизни мағъанасын ангылағъанланы санын эсге алсакъ да, болумубуз къууанырчады неда махтанырчады деп айтырға къыйынды. Ана алайлығъын а жашау кеси ачыкълап турады, жашыырға кереклиси да болмаз.

Ишни юсю бла биз устазла, милетибизни бирси белгили адамлары бла да ушакъла, соруула бардыр-сакъ да, ала барысы да эм алға тилге жаш тёлюбюзню юйюрледе юйретмегенибизни юсюнден айтадыла. Биз ана тил бла байламлы фестивальлағъа, аны окъутуудан башха тюрлю жумушлағъа къатыша, устазла къоллырындан келгенича ишлерин бардыргъанларын кёребиз. Былайда дерслени азлыкъларында неда башха тюрлю сыйтауада онги тохтарғъа излемейбиз, нек дегенде эм алға юйюрде бизи ана тилибизде сёлешсек, аны мағъанасын, кереклисин сабийлеге ангылата билсек, ала устазланы айтханларына, юйретгенлерине да бегирек тюшюнюрюкдюе.

Бир жол узакъ эллерибизден бирине барама, кертисин айтханда, ары жанына биринчи кере жолочу болған эдим. Алай эсе да, анда бютюн иги сакълана болур тилибиз деген сағъышда эдим да, жол узуну таулу ыннаны туудукълары бла орусча сёлешгенлей барғъанына уа жарсығъа тюшдю.

Сабийлени малкъар тилден дерслерин тамамлай туруп да, кёпле излейдиле бир-бирде бизден болушлукъну. Аны да боллукъду анғыларға, хар нени да билип, эсинде тутуп бир адам да турмайды. Алай а: «Мен нек юйретирге, заманымы ыоратып, башымы да ауруттырға къалғанма. Керек эсе, юйретсинге десседе, филологу этерикме мен муну?!» - деген сёзлени эштиргеч тюшеди. Не айтырға боллукъбуз быллай болумда?! Биз кесибиз юйретмесек, хар небиз да тозурай, седирей барлығъыны сағъышын да этмейбиз.

Белгилегенибизча, бизни жарсыуубуз эм алға юйюрледен келеди. Келигиз, эм алға сёлешиу тилибизни айныгъайыкъ, окъурға да юйренейик ёз тилибизде. Сабийлени да орус неда тыш къыралы жомакъла бла булжутмай, жигитлери тауча сёлешгенлени да кёргюзтюрюкдю телевизор. Ёсюп келген балачыкъғъа жомакъ неда назмучукъ окъусакъ, аны анга сейири къозғъалмай къалмаз тюйюлдю. Аллай заман болмаса уа, юйде болған затланы атларын тауча айтдырып окъуна юйретсе да, ол амал да кесини хайырын берликди. Тыш къыраллы тиллеге женгил тюшюнюп барғъан тёлю ёз тилине да юйреналлыкъды, жаланда бизі кесибиз аланы тюз жолғъа тюшюндюрюрге боллубуз ансы.

Сабийге ана тилни юйретиуню уясы юйюр болғъаны, аны анға сюймеклигин къозғъану да мында башланнганы, айхай да, къртиди. Алай а, биогюнлюкде бизі, бир бирибизге ышана, ортада ёсюп келген тёлюбюз тилибизни биламай қалғанын кёралмайбыз. Жарсыуғъа, жамауат биригип, бир бирибиз бла байламлыкъда ишлеялмайбыз. Айхай да, ёсдюргенлеригиз бла ёз тилигизде сёлешмегиз деген чеклени бизге биреу да салмайды.

Сёз ючюн, атласха осетинллилени тиллери да тюшгенди. Ала аны юсюнден билгенлеринде, орамлағъа чығъып, жийылыыла қурап, жарсыуларыны юслеринден жамауат саулай билирча этгендиле. Биогюнлюкде Осетияда сабий садлада гитчелени юйретиу кеслерича бардырылады. Аланы ол башламчылыкъларына Шимал Кавказны аслам халкъыны келечиси тюшюнюрге излегени да белгилиди.

Бизни сабийликден бери да ёз тилин тас этген халкъ кеси да жокъ болады деп, таматаларбыз, устазларыбыз да юйретгенлей келгенди. Аны алайлығъын биз да ангылатырғъа борчлубуз жангы тёлюлеге. Миллетни адамлары болғъан окъуна этселе да, ала кеслерича сёлешмеселе, ол халкъны келечилерине саналмазлыкъларын да.

Нек дегенде тили тас болғъан этносну аны бла бирге тарыхы, маданияты, энчилик ышанлары, кесилиги да жокъ боладыла. «Ёсюп келген тёлю ёз тилин «ана тилнича» ангыламаса, сезмесе, анга ол даражада юйренирге излемесе – быллай шарт аны ючюн къорқъурғъа керек болғъанын ачыкълайды», - деп, илму тинтиу ишлеринде лингвистлени асламысы чертеди. Алай эсе уа, жер юсюнде хар халкъны тили да – ол дуния цивилизацияны бир кесегиди.

Алайды да, алимле 50 мингден аслам адамы болғъан бир миллетни биогюнлюкде тили угъай, кеслери да тас болғъанна санайдыла, жаланда 29 келечиси болғъанны уа – угъай. Нек дегенде, аз эселе да, ала барысы да ёз тиллерин биледиле эмда анға сабийлерин юйретедиле. Аны себепли бизни қуайсы бирибиз да миллетибизни келир кюню ючюн жууаплылыкъны сезерге борчлубуз. Тил айнымаса уа, ол да боллукъ тюйюлдю. Эм алғъа уа биз сёлешиу тилни иги билиргe керекбиз.

Къртди, тышындан къарасакъ, бизни хар небиз да барды: тилибиз садикледе, школлада, университетде окъулада дерге боллукъбуз. Газет, журналла да басмаланадыла, радио эмда телевидение берилуле къураладыла. Илму жаны бла да алимлерибиз, сау болсунла, бир башха тюрк миллетден кембиз дерча даражада тюйюлбюз. Алай кёплени жокъдуа бизде болғъанча сёзлюклери, башха илму ишлери да. Биз да миллетбиз дер эмда бирсилени арасында кимлигибиз белгилинир ючюн а бу затланы кереклиси, айхай да, белгилиди.

Къарачай-малкъар тилге алимлени, жолочуланы, тарыхчыланы, бирсилени жаныңдан да сейир улу бола келгенин да билебиз барыбыз да. Сёз ючюн, аны мағъанаылығъыны юсюнден тюрколог Александр Боровков 1932 жылда окъуна: «Алтынны ауурлығы базманда аз тарта эсе да, ол бағъалыды», – дегенди. Ол, аңдан сора да: «Тюрк халкъланы тарыхларын билирге излеген эм алғъа қъарачай-малкъар тилге юйренсин», – деп да чертгенди. Аслам жаны бла эрттегили тиллени тинтиргe ол аламат «ачхыч» болғъанын окъуна белгилегенди.

Лев Гумилёв да малкъар тил эм буруннгулу болғъаныны юсюнден жазғъанды. Къарачайлыла бла малкъарлыла аны бек тазалай сакълағъанларын да чертген эди.

Алай эсе да, биогюнлюкде тилибизни къырал даражасы болғъанлыкъғъа да, тауча сёлешиуге, аны билиргe, ачығъын айтайыкъ, кюсемегенлерин кёребиз. Келигиз, биринчи юйюрден, ызы бла садикден, андан сора школдан башлайыкъ ёз ишни тамамлап. Сылтауну узаслада, дерслікледе, дерслени азлыкъларында кёрюп да турмайыкъ. Жазмабыз, китапларыбыз болмағъан заманлада да халкъ кесини тилин сакълай билгенди. Ол угъай эсенг, алимлерибизни, журналистлерибизни, саулай да жамауатны хайыры бла айнығъан да этгенди. Аны себепли уа – илму жаны бла окъуна аслам чертип айтыуча затыбыз болуп турғъан кезиуде – биз аны таркъайтып баргъанлыбыз жарсырча, сағъыш этерча да шартды.

Бизни тыңғысыз этген биогюнлюкде болғъан затыбызны эм алғъа уа сёлешиу тилибизни тас этмей сакълауу, ансы аны-муну тюрлендириу – угъай! Кьолдан келгенича байыкъландырыуду, ёсюп келгенлеге «ана тил» деген ангылам бла бирге анда сёлеширге юйретиудю. Бизни «тил» деген байлығъыбыз болғъанына къууана, аны шатыкълығъына да сюйюне, тёлюлени аллардына жууаплылыкъны, хар халкъғъа да энчи тил бошдан берилмегенин унутмайыкъ. Ызыбыздан келликлеге кьудурет бизге саугъалағъан байлыкъны да къызғъанмайыкъ. Мурдор ташыбызны бешик жырла бла жомакъла қъырағъанларын да унутмай, аланы ёз тилибизде эшитилирлегине, айтылырларына сакъ болайыкъ.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

СОЗАЙЛАНЫ Ахмат,
КъМР-ни, КъЧР-ни да халкъ поэти.

АНА ТИЛИМДЕ СЁЛЕШСЕМ

Ана тилимде сёлешсем,
Мен сыфатлы болама.
Жану бла турғанлай,
Хайт деп, атлы болама.

Мен тау тилимде сёлешсем,
Къушча, учхан этеме,
Тилим манга кюч берип,
Ауушладан ётеме.

Мен ёз тилимде сёлешсем,
Къууанч келеди манга.
Кече ортада турғанлай,
Чығъып барама тангнга.

Мен кесибизча сёлешсем,
Хар сёзюм – манга саугъа.
Таулу ауза эшитсе,
Къууанған этелле таула.

Тугъан жерсиз къалғанда да,
Тилибиз жашнатды бизни,
Ата журтлукъ кюч бере,
Азат эте кёлюбюзню.

Тинтиуле

Бюгюн къайгъырмасакъ, тамбла кеч болуруна къоркъуу барды

Арт кезиуде ана тилибизден дерсле берииую, аны сабийлеге сингдириую юсюнден кёп айтабыз, жазабыз. Аны сылтауу уа сабийлербизни тауча сёлешмей, харкюнлюк жашауда аны хайырланмай тохтағъанларындады. Бу жарсыу бла байламлы кёплени оюмларын соргъанма. Алай ала барысы да, бек биринчден, юйюрде адамларыбыз ёз тиллеринде сёлешгенни къойғъанларын эмда сабийле жюрюен садикледе ана тилге юйретиуге тийишли эс бёлюнмегенин белгилейдиле. Аны бла байламлы биз бир ненча сабий садлағъа сёлешгенбиз эм бу башда айтылған болумну къалай тюзетирге боллукъду деп, бир къауум адамдан соргъанбыз.

Алайды да, Яникой, Кичибалыкъ, Огъары Малкъар, Ташлы-Тала эллени эм Тырныауузну сабий садларында болумну тингтенме. Ачыкъланнганнға кёре, бир республикада жашағъанлыкъғъа дейик, аланы хар биринде да хал башхаракъды. Кертисин айтханда, ол мени бир кесек сейирсиндирген окъуна этгенди.

Узакъ эллерибизде хал ол жаны бла иги болғъаны мени бек къууандырғъанды. Огъары Малкъарны сабий садыны таматасы Кермелланы Рита айтханнға кёре, алада хар ыйыкъ сайын группада да дерсле бардыырладыла. Андан тышында да гинжи театрчыкъ къурап, сабийлени сейирлерин ана тилибизге бютюн бек къозғъайдыла.

– Ишни ФОП-ха заран тюшюрмей къурар амалла бардыла. Ана тилибизни мағъаналығъын ангылай, кюн сайын тауча сёлешгенлей турабыз. Тюрлю-тюрлю байрамлырыбызны кеси тилибизде ётдюребиз. Сёз ючюн, Ана тилни халкъла аралы кюнюне жораланған ючюн къууанч бардырлыкъбыз, – дегенди ол.

Таушлы-Тала бла Кичибалыкъ элледе да бу ишге энчи эс бёлюнеди. Таушлы-Таланы сабий сады ачылғъанлы алай кёп болмай эсе да, анда да ёз тилибизге энчи мағъана береди. Бюгюнлюкде ары 53 сабий жюрюйдю. Учреждениясы таматасы Болатланы Асият юйретиучюле, сабийлени кеси тилибизни осалыракъ билгенлерин сезе, ала бла сёлешгенлей турадыла.

– Быйыл хал иги жанына тюрленнгенин эсгейме. Ыйыкъ сайын бардырылғъан дерсленден сора да, ёз тилибизни хайырланнғанлай турабыз, – деп белгилегенди ол.

Яникой зина бла Тырныауз шахарны сабий садларында уа, жарсыуғъа, хал бир кесек башхаракъды. Болсада яникойчуа учреждениясы кесиниана тилден энчи уставы болмағъанлыкъғъа, юйретиучюлери юкон сайын сёлешиуню хайырланадыла.

Тырныауз шахарда да не малкъар, не къабарты тиллени сабий садлада энчи дерсча бериу жокъну орунундады. Сёз ючюн, 5-чи, 6-чы садикледе кёп жылланы ана тилледе окъутуу бардырылмайды. Сылтауу уа – энчи устазла тутарғъа таматаны онгу жокъду. Алай а болмазғъа керекди. Хар сабий да ана тилин билирге тийишлиди. Нек дегенде аны билиу, ангылау бла аны жашауунда кёп зат байламлы боллукъду. Тырныауузну юсюнден айтханда, анда ёз тилледе дерсле бардырылғъан жаланда бир-экі сабий сад барды.

Битеу бу жарсыуланы эсге ала, къМР-ни Жарыкъландыруу эм илму министерствосуну Устазланы усталыкъларын ёсдюрюу жаны бла институтуну малкъар тилден бла адабиятнан лабораториясыны таматасы Къонакъланы Люба бла сёлешгенме. Мени бютюнда садлада ана тилледен энчи устазла болмағъанлары жарсытханын айтама. Аны юсюнден Люба Аскербиевна былай дегенди: «Жорукъларғъа кёре, ата-ананы биринден окъуна сабийим садикде ёз тилибизни окъурун сюеме, дер жазылғъан къағъыт болса, ол окъуу учреждениясы таматасы устаз да табарғъа, окъутуу программмағъа дерслени кийирирге борчлуду. Жарсыуғъа, адамларыбыз аллай онг болғъанын билмейдиле. Мен кесим бюгюнлюкде Нальчикни сабий садларына сёлешип, алада бу жаны бла халны тинте турама. Энтта да бир 10 учреждение къалғанды. Юйретиучю ишни къоюп, ана тилибизде бир ненча сабий садда дерсле берирге хазыр болғанла да бардыла. Устаз табылмайды дегенни мен бош сылтауғъа санайма. Бардыла специалистле.

2022 жылда регионда сабий садлағъа полилингвальчы юйретиу программаны сингдирирге бир къауум объект сынау халда сайланнған эди. Анға кёре ишни къурау бардырылады. Биогюнлюкде программа цифралы халда хазыры, аны бла хар ким да хайырланырғъа боллукъду. Эшиклерибиз ачыкъдыла. Сёз ючюн, Тырныауузда бу программа бла ишлерге деп 10-чу номерли башланнған школ-сабий сад белгиленипди. Алай ол да талай сылтаула бла тохтапды.

Бу ишде, кертисин айтханда, баш сылтау ахча къытлыкъды. Башха миллетли сабийле да аслам болғъан группалада садикден битеу таулуланы жыйыщдырып, алағъа энчи кабинет жарашдырыуну кёп таматала къыйынсынған этедиле.

Ма бу полилингвальчы проектни уа бек иги Нальчикни 2-чи номерли сабий сады бардырады. Анда юйретиучю Бёзоланы Жамиля бу иш бла аламат иги қюрешгенин энчи белгилергe сюеме.

Дагъыда бир айтырығъым. Бир юйретиучюге да ёз тилинде саламлашырғъа, сёлеширге да чек салынмайды. Бютюнда эллерибизде. Аны себепли не да кесибизден қъалады».

Битеу бу айтылғъанда мен бюгюннге дери билмеген бир зат бар эди. Ол да не эди десегиз, ата-ананы тилек қъағъыты бла билим бериу учреждениясы таматасы, жангыз бир сабийге окъуна дерс қъурарғъа кереклиси. Аны себепли, мен кеси тиллерин сюйген, бағъалағъан атаналарны бюгюнден – Ана тилни халкъла аралы кюнюнден – башлап, школланы бла сабий садланы таматаларыны атлары бла, барып, къағъытла жазарғъа чакъырама. Нек дегенде, халны тюрлендириге хар бирибиз да бюгюнден башлап атламла этмесек, тамбла андан мағъана чыкъмай къалырғъа боллукъду.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Ата журтну къоруулаучусуну кюнюне

Душманнга хорлатмагъан, мамырлыкъны дайым сакълагъан

23 февральда Ата журтну къоруулаучусуну кюню быыл 102-чи кере белгиленирикди. Байрамны тарыхы 1922 жылда 27 январьда башланнганды. Ол кюн Къызыл аскер къуралғъаны тёрт жыл толғъанына аталып, РСФСР-ни битеуроссей ара толтуруу комитети энчи бегим чығъарғъанды. «Советлени 9-чу битеуроссей съездини Къызыл аскерни юсюнден бегимине тийишлиликде, ВЦИК-ни президиуму толтуруу комитетлени Къызыл аскер къуралғъан кюннге эс бурурғъа чакырады (23 февральда)...», – деп айтылады документде.

Ма ол бегимден башланнганды биогюнлюкде къыралны къоруулаучуларыны, уллудан тутханда уа, битеу эр кишилени байрамларын белгилеген тёре.

Болсада Ата журтну эркинлигин, жалынчакъсызлығъын сакълау не заманда да сыйлы борч болғъанды. Бу статьяда уа патчах Россейни сейирлери ючюн къзауат бардырғъан, жигитликни юлгюсюн кёргюзтюп, къырал саугъалағъа тийишли болғъан батыр уланларыбызны юслеринден хапарларғъа сюебиз. Аладан кёплери ортда Кавказда совет властьны тохташдырыу жумушлағъа къатышхандыла.

Ант этиу

1914 жылда къабартылыладан бла таулуладан энчи полк қъуралып, патчах Россейни аскерлерини къауумунда Биринчи битеудуния урушха (1914-1918 жылла) къатышханы белгилиди. Къуралғъан кюнде уа атлы аскерчиле Россейге кертичи болурғъа, «къан тёгерге тюшсе да, артха турмазғъа, керек болса уа, ахыр солуғъаери къуллукъ этерге» Къуранда ант этген эдиле.

Полкда, анға къырал даражада Къабарты полк деп атағъанлыда, 500 атлы къуллукъ этгенди – Къабартыны бла Малкъарны битеу эллерини келечилери. 1914-1917 жыллада қъазауатны кезиюнде полкну тизгинлерине 1300 кавказлы киргенди – жаралы болғъанланы бла жан бергенлени алышдырып. Батырлыкълары ючюн 30 атлығъа офицер чынла берилгендиле, бир къаууму уа аскерчи училищелеге бла прапорщиклени школларына жиберилгендиле. Артда ала россейли аскерлени офицерлерини тизгинлерине къошулғъандыла.

Къабарты полк Биринчи битеудуния урушда айтыылыкъ Кавказ атлы дивизиягъа киргенди, Галициялда, Буковинада, Румын фронтда къуллукъ этгенди. Сермешлени кезиюнде кёргюзтген жигитликлери ючюн 500 атлы аскерчи Сыйлы Георгийни жору, «Кишилиги ючюн» майдал бла саугъалағъанлыдыла, аладан 11 Георгийни жоруну битеу тёрт даражасына да тийишли кёрюлгендиле.

Сыйлы Георгийни жору уа 1807 жылда тохташдырылғъан эди. Ол патчах Россейде аскерчилеге бла унтер-офицерлеге берилген баш қъырал саугъа болғъанды. Кесин да Ата журтну эркинлиги ючюн къазауатда кишиликни эм батырлыкъны кёргюзтгенлеге берилгенди. Бу къырал саугъа 1992 жылда жангыртылғъанын айтырчады.

Кишиликни юлгюсю

1917 жыл... Россейни тарыхында къыйын, сынаулу кезиу башланады: Февраль революция, россейли аскерле чачылып башлағъан заман, Болжаллы правительство, Октябрь революция... Октябрьде Къабарты полк Кавказғъа къайтады. Ол кезиуде аны къауумунда 600 офицер бла атлы болғъандыла.

Петроградда революция башланнғаныны, власть большевиклени къолуна тюшгенини юсюнден билдириу къыралны мурдору бла тюрлендиреди. Полкда къуллукъ этгенле да политикағъа кёз қъарамларына кёре бир ненча къауумғъа юлешинедиле, бирлери андан ары къуллукъ этерге унамай, туугъан эллерине қъайтадыла.

1918 жылда мартда полк жокъ болуу чекге жетеди, аны тизгинлеринде 150 аскерчи да къалмайды. Терекде, Къабартыда, Малкъарда совет власть тохташхандан сора уа, полк саулай чачылады. 1918 жылда уа Граждан уруш башланады, «къызылларғъа» юлешиннгенле къазауатха Кавказны, ол санда Къабартыны бла Малкъарны да, тартадыла. Алай бла бир полкну къауумунда къуллукъ этгенлеге бир бирге къажау туурғъа тюшгенди.

Болсада Къабарты полкну тизгинлеринде къуллукъ этген атлыла къыралны эркинлиги ючюн уруш бардыруп, туугъан журтларына кертичиликни юлгюсюн кёргюзтгендиле. Башында айтханыбызча, къырал саугъалағъа тийишли болғъанла да бардыла. Ол санда юнкер **Эфендиланы Аслан-Алий** Георгий жорну толу кавалери болғъанды, энтта «Кишилиги ючюн» майдалны 4-чю даражасы бла саугъаланнганды. Ол 1917 жылда сермешледен бириндe жан бергенди.

Поручик, штабс-ротмистр **Абайланы Магомет** а аскерчиден офицер чыннға дери ёсгенледен бириди, ол да Георгий жорну 3-чю эм 4-чю даражасы, офицерлеге берилген алты орден бла саугъаланнганды. Батыр аскерчи 1919 жылда Граждан урушда Кисловодск тийресинде барғъан сермешде аушуханды.

Неда **Асанланы Хаджи-Мурат*.** Ол Япон урушда кёргюзтген батырлығъы ючюн Георгий жорну 4-чю даражасы бла, Къабарты полкну къауумунда къуллукъ этген кезиуде уа «Кишилиги ючюн» майдал бла саугъаланнганды. 1919 жылда большевиклени жанында акъ аскерлеге қъажау сермешлени қъарағъанладан бириди. Хаджи-Мурат жесирге тюшгенди, аны Нальчикге илишанна салғъандыла.

Биринчи битеудуния урушда кишиликни юлгюсюн поручик **Орусбийланы Чеплеу** да кёргюзтгенди. Ол да аскерчиден офицер чыннға жетгенди, кеси да алты орден бла саугъаланнганды. Урядник **Улбашланы Келлет** да Георгий жорну 3-чю эм 4-чю даражалары бла саугъаланнганды, аны 2-чи даражасына да кёргюзтюлгенди, дагъыда алты орден бла белгиленнгенди. Ол Малкъар революция полкға башчылыкъ этгенди. 1930-1935 жыллада Къабарты-Малкъар областьны толтуруучу комитетини таматасы болғъанды. Алай политика репрессиялағъа тюшюп, 1938 жылда Алтайда аушуханды.

Айдаболланы Солтанбий бла **Хаджи-Мурат**, **Аккайланы Жюнюс**, **Алчагъырланы Байрам**, **Аппайланы Макар**, **Атабийланы Къаракиши** бла **Юсюп**, **Байсолтанланы Аубекир**, **Ботайланы Назир** бла **Шохай**, **Гемуланы Исмайыл**, **Жаппуланы Дуға**, **Жаболланы Жюнюс**, **Заммаланы Алий**, **Къазийланы Атабий**, **Керменланы Малкъарукъ**, **Макъытланы Къаншау**, **Мисакъланы Айдебул**, **Созайланы Аубекир**, **Сотталаны Хажи-Мусса**, **Улбашланы Магомед-Герий**, **Хаджиланы Омар**, **Чапаланы Матай**, **Чочайланы Этеу**, **Шаханланы Асланбек** да Россейни душмандан къоруулау сермешледе батырлыкълары юлгюн Георгий жорну 4-чю даражасы бла саугъаланнгандыла.

Чегем жамауатдан парпорщик **Келеметланы Исмайыл** а Георгий жорну 3-чю эм 4-чю даражалары, Сыйлы Анна атлы орденни 4-чю даражасы бла белгиленнгенди. Аны юсюнде уа: «Кишилиги ючюн» деген жазыу барды. Ол 1915 жылда сермешледен бириндe жан бергенди. Бу тукъумну энтта бир келечиси юнкер **Келеметланы Клишбийни** жашы **Къаншаубий** эмда юнкер **Шакъманланы Али-Султан** Георгий жорну 2-чю 3-чю эм 4-чю даражаларын жюргюттенди кёкюреклеринде.

Гелястанланы Кёккёз а Георгий жорну 3-чю эм 4-чю даражалары эмда «Кишилиги ючюн» майдалы 4-чю даражасына тийишли болғъанды Биринчи битеудуния урушну формтунда жигитлиги ючюн.

Къашхатаудан **Черкеслы Атту** Къызыл аскерлени къауумунда 1919 жылда совет къыралны тохташдырыу сермешледе жан бергенди. Ол да Къабарты полкну къауумунда къуллукъ этген кезиуде Георгий жорну 4-чю даражасы бла саугъаланнганды.

Полкну къауумунда къуллукъ этген атлы аскерчиле орденле, майдалла бла да белгиленнгендиле. Сёзге, Холамдан **Жаболаны Минчакъ** «Кишилиги ючюн» майдалны 4-чю даражасына тийишли болғъанды. 1942 жылда (ол кезиуде анға 62 жыл толғъан эди) Минчакъ ол къазауатда жюрютген къамасын Къызыл аскерни кереклерине бергенди.

Къыралыбызны эркинлиги ючюн жанларын-қъанларын аямағъанларын миллетни батыр уланлары бла къызлары Уллу Ата журт урушда, афган къазауатда да кёргюзтгендиле. Биогюнлюкде уа аланы туудукълары энчи аскер операцияда Ата журтну къоруулаучусуну сыйлы атына кертичиликни тёресин андан ары бардырадыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Кёргюзтюу

Саугъагъа – энчи китапла

РусГидро «Къундуз кёлню къатында тамашалы мастерской» деген китапны презентациясын бардырғъанды. Аны Саугъағъа китап бериую халкъла аралы кюнюне жораланғъанды. Бу жумушну компанияны Къабарты-Малкъарда бёлюмюню келечилери Нальчикде онунчу номерли библиотекада тамамлағъандыла. Ары гитче классланы окъуучуларын да чакъырғъан эдиле.

Энергетикле сабийлеге гидроэлектростанция қъалай ишлегенини, компанияны кесини юсюнден да къапарлағъандыла, Къабарты-Малкъарда неллай бир станция болғъанын да билдиргендиле. Алағъа эс буруп тынғылағъанлары ючюн, барына да саугъағъа сағъынылған китапны бергендиле. Ол а энчи ала тенглилеге деп жарашдырылғъанды. Аны тюкенледе сатарыкъ тюйюлдюе, тиражын саулай да библиотекалағъа юлеширкикдиле. Дагъыда бир кесегин а РусГидрону конкурсларында эмда экология акцияларында хорлағъанлағъа берликдиле.

«Компания сау болсун бу саугъа ючюн. Ала бизге бериучю китаплағъа гитче окъуучуларыбызны арасында сейир не заманда да уллуду», – дегенди библиотеканы башчысы Амина Бажева.

Жандауурлукъ программасыны чеклеринде РусГидро онбир китап чығъарғъанды. Аланы бирлери суратлау, башхалары уа илму-жарыкъландыруу мағъаналыдыла. Бу проектни юсю бла гидроэнергетика компания ёсе келген тёлюде къыралны тарыхына, илмуда эмда техникада жангычылыкълағъа, саулай инженер усталыкъғъа эмда энчи электроэнергетикағъа сейирлерин къозғъарғъа умут этеди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлағъанды.

Билим

Бабуентде генерал Деппуланы Хакимни атын жюрютген экинчи номерли кадет школну директоруну къуллугун Гыллыланы Борисни жашы Мурат толтурады.

Мурат Борисович Къабарты-Малкъар къырал университетде юриспруденция жаны бла бийик билим алгъанды. «Российни алчылары» конкурсха къатышханды, билим алыргъа ахча саугъагъа да тийишли болгъанды. Халкъ мюлкню эм къырал управлениясы академиясын тауусханды. Республиканы Жарыкъландырыу эм илму, ызы бла Жаш тёлюню ишлери жаны бла министерстволарында ишлегенди, алада ёсе келген тёлюлени Ата журтха сюймекликге юйретиу жаны бла кюрешгенди. Ведомствода ишлеген кезиуюнде «Билим бериуде менеджмент» усталыкъгъа да юйренгенди.

Бизни бла ушагъында ул кадет школда окъутуугу, анда турмуш къалай къуралгъаныны, кадетлеге къаллай онгла берилгенлерини юслеринден билдиргенди.

«Баш борчубуз окъуучуларыбыз туугъан жерлерин сюерча, аны марыхын багъаларча этиудю»

- **Мурат Борисович, кадет школда, мен анчыгъарлагъандан, билим аскер хазырлыкъ жаны бла бериледи. Ол сизге жууукъмуду?**

- Аскер хазырлыкъгъа мында эс бурулады. Алай кадет школну баш борчу битеулю орта билим бериудю. Аскер-патриот ниетде юйретиу бла орунбасарым кюрешеди, ол офицерди. Юйретиучюлени араларында Сауутланнган ючюлени, право низамны сакълаучу органланы офицерлери бардыла. Мен а школгъа саулай башчылыкъ этиуге жууапдыма.

- **Бюгюнлюкде сизде ненча сабий окъуйду, сора аланы алгъанда, къаллай излемле сальнадыла?**

- Бусагъатда 170-ге жууукъ окъуучубуз барды, аланы алтынчы классдан башлап алабыз. Сайлау къатыды - бир жерге талай адам болуучуду. Бизден сора да, Терекде бла Атажукинода эки кадет школ барды, барыбыз да республиканы Жарыкъландырыу эм илму министерствосуна киребиз. Бизге сабийле битеу республикадан келаллыкъдыла, алай, тёреде бола келгенича, аланы асламысы жууукъдагъы жерледендиле.

Школгъа алырдан алгъа сабийле къайсы классда болгъанларына кёре орус тилден, математикадан эм физкультурадан сынауладан ётедиле, ала бла психологла да сёлешедиле. Кадет школну бошагъандан сора, ала Бир къырал экзаменни бередиле, аттестат аладыла. Окъуу керекле бла толусунлай жалчытыладыла.

- **Ала бийик неда орта билим алыргъа киргенде, кадет школну бошагъанлары себеплик боламыды?**

- Жорукъла бла угъай. Алай эсе да, кадет школланы бошагъанла низамгъа юйренгенлери, устав, башха аскер дисциплинала бла шагъыфей болгъанлары себепли, аскер вузлагъа киргенде, аланы сайларгъа сюедиле. Школну, ызы бла аскер вузланы тауусханла бизге кюнакъгъа да келедиле, бюгюннгю окъуучуларыбызы бла ушакъла бардырадыла, усталыкъларыны юслеринден айтадыла – анга кёре ала бла, сора тёлюлени араларында да байланмыкъла сакъланадыла.

- **Окъуучуларыгъызны аралларында къыйын болумгъа тюшгенле, ёксюзле, интернатлада жашагъанла уа бармыдыла?**

- Къыйын жашау болумгъа тюшген юйюрледен балала мында кёпдюле, осал къылыкълагъа тартылыргъа болукъ сабийле, школ низамны бузгъанла, аталары неда аналары болмагъанла бардыла – алагъа энчи къаралады, керек болса, ала бла устаз-психолог неда социал педагог къошакъ халда ишлейдиле.

Дагъыда Жарыкъландырыу эм илму министерство «Жигитлени сабийлери» деген программаны толтруп тёбиргенди, аны да тамамлайбыз.

- **Школда низам къаллайды?**

- Окъуучула мында беш кюнню турадыла, байрым кюнню ингиринде ата-аналары алып кетедиле, ийых кюнню ингиринде артха кетиредиле.

Ала эттенликде-эртте турадыла, жатхан жерлерин, отуларын жыядыла, зарядка этедиле, дерслеге киредиле, солуйдула, тизилип барыргъа юйренедиле, спорт секциялагъа бла кружоклагъа кетедиле, кюннге беш кере ауузланадыла. Тири солуугъа, жарау этерге да заман бериледи. Китапханада уа юйренеди китап окъуйдула.

Сабийле осал къылыкъларгъа берилмезлерине да сакъбыз, ол мурат бла тёрели халда Жарыкъландырыу эм илму, Жаш тёлюню ишлери жаны бла министерстволадан, Жаш тёлю арадан специалистлени, наркологланы, МВД-ны келечилерин чакъырабыз, ала жаш адамла бла ангылатыу халда ушакъла бардырадыла.

- **Кадетлени спортда жетишимлерини юслеринден да дайым жазыучубуз. Ала къайда юйренедиле?**

- Бабугентде къол тюйюшден, боксдан да кючлю школла бардыла, ала бла келишимле тауусханбыз, сабийле алада жараулаурын бардырадыла. Къашхатауда физкультурасаулукъ кючлеу комплексге уа жюзергге элтебиз, футболдан секциягъа да жюрюйдюле.

Быйыльны эсеплерин кептиргенде, январьда кадетлерибиз Пятигорскда боксдан округ даражалы эришиуге къатышхандыла, Эдуард Хамурзов, Кантемир Батыров, Бёзюланы Ислам алчыла болуп къайтхандыла. Февральда спортчуларыбыз кеслерин Нальчикде университет спортивнгеча СКФО-ну биринчилигинде сынагъандыла. Анга округну регионларындан 450-ге жууукъ адам къатышхан эди. Анда Исуф Езиев жетишимли болгъанды. ММА-да биринчи жерге Эльдар Кунижев чыкъгъанды. Дагъыда «алтынны» - Беслан Шхагапсоев, «кюмюшлени» уа Атабаев Идар бла Чеченланы Айдамир кьыгъандыла, алчыланы санына Дамир Кармоков да къошулгъанды.

- **Аскер-патриот юйретиуге уа энчи эс бёлюне болур?**

- Бу иш манга министерствода ишлеген кезиуюмден бери да жууукъду. Аскер-патриот ниетде юйретиу, бек алгъа, Ата журтха сюймекликден башлана-ды. Хар инсан да туугъан жерини тарыхына, къыралына саулайда ыспас кёзден къарагъа, хурмет этерге керекди - аскер эм инсанлыкъ патриотлукъ андан башланады. Биз сабийлеге жангыз да тарыхны билдириу эм аны сакълау иш бла чекленип къалмайбыз, анга жораланнган регион эм федерал проектлени да толтурабыз, ол санда сурат эм плакат ишлеу неда назму окъуу жаны бла эришиулеге барабыз. Школубуз айтхылыкъ танкчы генерал-майор Деппуланы Хакимни атын жюрютеди да, кадетлеге аны жашау жолундан, жигитлигинден да хапар айтабыз.

Бу ишни магъанасы дунияда бола тургъан халлагъа кёре бютюнда уллуду. Энчи аскер операцияда къуллукъ этген аскерчилеге болушуу ишлеге тири къатышабыз: ДОСААФ, ветеран биригиуле, «Жангы бийиклик» эм «Артха бир атлам да угъай» эм башха организацияла бла байламлыкъдабыз. Сабийле аскерчилеге письмола жазгъандыла, алагъа жылы кийимле, дарманла жибергенбиз. Былайда бек башы - сабийлени бу ишге къошумчулукъ этгенлери, ол кезиуде аланы жюреклеринде патриот сезимле жаратылгъанлары.

- **Журтубузну тарыхы бла байламлы къууанч ишледе, тюбешиуледе кадетлени кёребиз, тизгинли, чырайлы жаш адамларыбызгъа къарагъан ёхтемлик туудурады**.

- Хау, ала Хорламгъа, Уллу Ата журт урушха, афган урушха атаргъан эм кёп башха ишлеге, ол санда Сыйлы къалауурлукъгъа, къошумчулукъ этерге излейдиле. Алай алагъа хар сюйген барып къаралмайды, окъуу, низам жаны бла айбярмалы болгъанланы жибереби-з. Кадетлени алчылыкъларын итинирге да юйретебиз, ол мурат бла «Лидерство» деген кружок къуралгъанды.

- **Сабийлерин кадет школгъа берирге излеген ата-аналагъа не айтырыкъ эдигиз?**

- Бек алгъа, аны юсюндене балалары бла сёлешсинле, ол кадет школда окъургъа сюйгенин бла къалгъанын сорсунла. Нек дегенде быллай низамда чыдаялмазлыкъла бардыла. Таматала гитчеге кадет жашауну энчиликлерин ангылатыргъа, кёллендирирге керекдиле, зор бла кептирирге, алай бла сабийни «сындырырга» жарамайды.

- **Сабийле мында кеч, кюн да турадыла, школ алагъа экинчи юйлерича болуп къалады. Алай юйюрдеча жылыулугъ а къураялмысыз, ол мында керекмиди?**

- Аскер хазырлыкъгъа юйретгенге къатыракъ болургъа тийишлидиле, устазла, класс башчыла уа сабийлеге ол жылыулукъну берирге кюрешедиле. Окъуучуларыбыз бла арабаз суукъ тюйюлдю, кадет школ болгъанлыкъгъа, барыбыз да ангылайбыз: сабийге жумушакълыкъ, огъурлу кёзден къарау да керекдиле. Солуу кюнледе юйлерине кетселе да, бери артха къайтырга оюрча, тансыкъларча болурларына къайгъыарабыз. Сабий жюрег а аны сюйгенлерин бла сюймегенлерин, айхай да, бек сезеди.

Ушакъны **КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия** бардырыгъанды.

Жандауурлукъ

Огъурлулукъну чеги жокъду

Къабарты-Малкъарны автомобиль-жол колледжини окъуучулары Ата журтну къоруулачусуну кюнюне жоралап, жандауурлукъ акция къурагъандыла эмда энчи аскер операциягъа къатышхан жашлагъа гуманитар жюкню жыйышдырыуну кьолгъа алгъандыла.

Жаш адамлагъа ата-аналары, преподавательери, колледжни таматаларды да болушадыла. Алай бла, тюрлю-тюрлю ашарыкъла, татлы эмда гара суула, къолбет жууган затла, бир кере хайырланнган салфеткала эмда медицина керекле да жыйышдырылып, белгиленген жерге тийишдириледиле.

Бу жандауурлукъ ишге Нальчикни женгил промышленность колледжини эмда шахар школланы талайы да къошулгъандыла.

Автомобиль-жол колледжни директоруну юйретиу иш жаны бла орунбасары Чеченланы Диананы башчылыгъы бла студентлени къаууму, сабийлени бла жаш тёлюню «Биринчилени атламлары» битеуроссей биригиулерини регион бёлюмюню келечилери эмда колледжни волонтёрлары бла бирге жыйышдырылгъан затланы Шимал Осетия-Аланияны Владикавказ шахарында аскер бёлюмледен бирине элтип бергендиле, андан а керекли жюк тийишли жерге жетдириллликди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Тхэквондо

Энди – даражалы эришиуге

Нальчикде тхэквондону олимпиада тюрлюсюнден СКФО-ну биринчилиги бардырылгъанды, анга округну битеу регионларындан 15-17-жыллыкъ 150-ге жууукъ спортчу къатышханды.

Эсеплеге кёре, республикабызны тхэквондочулары онтёрт майдал къытхандыла. Алчы жерлеге Камбулат Гусейнов, Диана Иванова, Асанланы Дарина, Трамланы Дарья, Хаджиланы Сальма, Казбулат Казанчев эм башхала чыкъгъандыла. Ала барысы да энди Россейни биринчилигинде сермеширрикдиле, ол а 14-20 мартда Подмосковье Руза шахарда боллукъду.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

Эсгертиу

Къутхарыучула болурча сюйгенлеге

Россейни МЧС-ни регионда Баш управлениясында ведомствону вузларына киррирге кандидатланы араларында конкурс башланнганды. Аны бла байламлы жаш адамланы ата-аналарына тюбешиу къуралгъанды, алагъа бу жаны бла бийик усталыкъ билим алыуда жорукъла ангылатылгъандыла.

Алай бла МЧС-ни вузларында окъутуу бюджет халда бардырылады, аны толусунчаны къырал кеси жалытады. Вступительный экзаменлеге школланы онбир классларын бошагъанла неда орта усталыкъ билим алгъанла жибереледиле, аланы саулукъларына, къуллукъ этиуде магъаналы энчи (халлери бла байламлы) эм ийчи ышнларына къаралады. Ала Бир къырал экзаменни да (орус тил, профильли математика эм физика), ызы бла МЧС-ни вузунда да кьошакъ сынауланы ётерге керекдиле. Ала бла психологла сёлешедиле, андан сора жашла физкультура мардаланы да берирге керекдиле. Ахырында управлениясны комиссиясы окъуучуна эм тийишлилени сайларыкъды.

Окъуучу «От тюшюуге къорыуузулукъну жалчытыу» усталыкъла кёре бардырылады. Аны жетишимли бошагъанлагъа «Ич службаны лейтенанты» деген чын эм Баш управлениясны бёлюмлеринде къуллукъ этерге онг бериледи.

Адабият

Музыкаран толу назмула

Онжетинчи февральда «Декоратор Орбита» салонда Болатланы Юрусланны поэзия ингири болгъанды.

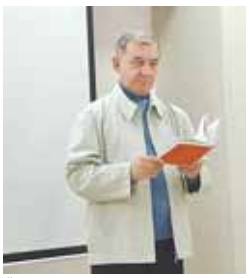

«Быллай ингирле къураргъа умут этгенимлей, хар жолдан манга: «Назмуланы музыка бла окъусагъыз иги болмазмы эди?» - дейдиле. Назмула уа келери музыкадыла», - дегенди Юруслан, ингирни ача туруп. Кертиси бла да, сёзледе макъамла жукълапдыла, жаланда аланы уятып, дуниягъа баям этген фахму керекди. Сёзге музыка да, суратлау искусство да, илмула да – бары да сыйынадыла. Болатланы Юруслан малкъар, орус, тюрк тилледе жазгъан назмуларын окъугъанды. Не зат айтыргъа боллукъду аланы юслеринден? Ала табийгъатха ушайдыла, баш ышанлары уа эркинликди.

Болатланы Юруслан кёп къыраллада жашагъанды, ол аны поэзиясында бек сезиледи. Тар тюйюлдю дуниясы, кенги, жарыкъды, сейирликди. Сёз адамны ким болгъанын, фахмусун да ачыкълап, кёргюзтюп къояды. Юрусланны сёзю къанатлыды, кёкде учхан къанатлыды, тенгиз толкъунлада жюген чабакъды, бирде уа адамлагъа къарыу саугъалагъан ташды. Кёзлеринги жабып тынгыласанг, бир узакъ жерлеге барып, кёп затланы кёрюп, билип, къууанып къайтаса.

Юрусланны поэзиясыны жаланда магъанасы угъай, къурамы да эркинлик бла байламлыды. Хау, ямб, хорей, амфибрахий да табарыкъсыз, алай кёп назмулары эркин формада – верлибр бла жазылыпдыла. «Верлибрде да бардыла жорукъла, аны бла назму жазгъан тынч тюйюлдю», - дегенди Юруслан.

Къалай жаратыладыла назмула? Хар жолдан башха тюрлю. Сёз ючюн, поэт Индияда болгъанында, тохтаусуз жазып тургъанын айтханды: жангы жерле анга илхам саугъалагъандыла.

Болатланы Юруслан чыгъармачылыкъ бла кюрешген адамланы къадарлары тынч болмагъаныны юсюнден айтханда, «Прометейни къыралы» деген китапны жазгъан Константин Чхеидзени эсгергенди. «Мен Чхеидзе жашагъан шахарлагъа баргъанма, аны китаплары, кийимлери алыкъа сакъланыпдыла. Бизни республикада Кавказны алай таза сюйген жазыучуну музейи болса, бек иги боллукъ эди!» - дегенди. Андан сора да, назмучу кёп жылланы Антуан де Сент-Экзюперини жашауун, чыгъармачылыгъын да тинтгенди, кёп къыраллада бу жазыучуну юсюнден лекцияла окъугъанды.

Болатланы Юруслан жаланда поэт угъай, культуролог, философ болгъаны баямды. Аны бир къауум лекциялары жазылып, школлада видео дерслеча окъуучулагъа кёргюзтюлселе да боллукъ эди.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Къууанчлы ингир

Ата-бабаланы ауазларын эшитдире

Нальчикде Кёп жаны жаш тёлю арада «Ата-бабаларыбызны ауазлары» деген тюбешиу болгъанды. Анга миллет жырланы айтхан, макъамланы сокъгъан белгили жырчыла, музыкантла да келгенди. Аланы араларында Герггъокъаланы Халимат, Мурат Шокуев, Ислам Шикабахов, Амина Даова болгъандыла. Ала бурун заманладан къалгъан макъамланы бла жырланы эшитдиргенди. Алагъа жаш жырчыла да къошулгъандыла. Ала уа «Кавказ» тепсеу къауум бла бирге чыкъгъандыла.

Къонакъла, эттегили макъамла, жырла бла шагъырейленнгенди сора да, кёп сейир шартланы юслеринден да билгендиле. Артистле уа, жырлардан алгъа, жыр къалай жаратылгъанына юсюнден хапар айтхандыла.

Ахырында уа тюбешиуге келгенлени хар бири да кесини оюмун билдиргенди. Аланы бирлери элде гитче заманларыны юсюнден хапарлагъандыла, башхалары да жашауларыны бир кезиулерин эсгергенди.

Тюбешиуге жаш адамла, сабийле да къатышхандыла. Нек дегенде Жаш тёлю араны эшийлери кимге да ачыкъдыла. «Ата-бабаланы ауазлары» ингир а сабийлени, жаш адамланы да эслеринде ёмюрге къаллыгъына ишек жокъду.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Биз биргебиз

Бир бирни ангылау халда

Черек районда жашагъанла бу тюбешиуню эрттеден бери сакълай эдиле. Ол а бу кюнледе болгъанды. Алагъа кьонакъгъа «Биринчилени атламлары» битеуроссей биригиуню регион бёлюмюню къууму Аслан Шипшевни башчылыгъында келгендиле.

Тюбешиу районну Жаш тёлю арасында бардырылгъанды. Аны ишине жаш тёлю, ата-анала, эллиле да къатышхандыла. Черекчиле «Биринчилени атламлары» биригиуню ишин, аны башламчылыкъларын да бек жаратханларын айтхандыла, сабийлери аны тизгинлерине киррирлерин сюйгенлерин да билдиргендиле, аны айнытыр ючюн не этерге керек болгъанына юсюнден оюмларын да айтхандыла.

Абаданланы кёп соруулары да болгъанды. Ала энчи аскер операциягъа къатыша тургъанлагъа болушлукъ этиу къалай къуралгъанына, «Бек иги басча» деген конкурсха къатышыуну жорукъларына, юйюр бла бирге жолоучулукъгъа барыугъа, къалгъан-къулгъанланы жыйыугъа, саулукъну жашау бардырыугъа, аллай башха магъаналы жумушлагъа эс бургъандыла.

Черек районну администрациясыны башчысыны орунбасары Тареза Эфендиева «Биринчилени атламлары» къурагъан ишле керти да сабийлени бла жаш тёлюню огъурлулукъ этерге, бютюн низамлы эмда адеплы болургъа талпындыргъанларын чертип айтханды.

Ахырында битеуроссей биригиуню регион бёлюмюню таматасы Аслан Шипшев ата-аналагъа сабийлерин башламчылыкъларгъа, «Биринчилени атламларына» къатышырга кёллендиргенлери ючюн ыразылыгъын билдиргенди, мындан ары да ала бирге къаты байламлыкъда ишлериклерине ышаннганын да айтханды. «Бек башы – абаданланы бизни ишибизге ыразы болгъанларыды эмда анга сансыз болмагъанларыды», - дегенди.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хаа (баш редакторну орунбасары), ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары), ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь), МУСУКАЛАНЫ Сакинат, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМЛАНЫ Зухура, УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи – 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 40-03-24.
Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу – 42-37-94.
Энчи корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмеге болмукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерациясы Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууапдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5–6 бет) кёпню алмайды.

Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связьны федерал Управлениясы жууапдыды.
Телефонла: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууапдыды.
Телефон: 42-69-34

Газет ийыкъда юч кере чыгъады – геююрге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Текуланы Хаа – дежурный редактор; Кучукланы Сафият; Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарьны орунбасарлары; Геляланы Валентина (1-чи бет), Зезаланы Лида (2-чи бет), Ахматланы Люэза (3-чю бет), Бийчеккуланы Жанета (4-чю бет) – корректорла.

Тиражы 1787 экз. Заказ № 338

Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫЙ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru